

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Georgia Kaufmann
Croitoreașă
din Paris

Traducere din engleză și note de
Anca Dumitru

HUMANITAS
fiction

Redactor: Ștefania Nalbant
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marilena Brînzan
DTP: Iuliana Constantinescu, Veronica Dinu

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

GEORGIA KAUFMANN
THE DRESSMAKER OF PARIS
Copyright © Georgia Kaufmann 2020
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2024,
pentru prezenta versiune în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KAUFMANN, GEORGIA
Croitoreasa din Paris / Georgia Kaufmann;
trad. din engleză și note de Anca Dumitru. –
București: Humanitas Fiction, 2024
ISBN 978-606-097-401-7
I. Dumitru, Anca (trad.; note)
821.111

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 / 408 83 50, fax 021 / 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Mamei mele, Elisabeth Michaela Ida Anna Lorenz Kaufmann,
fără de care această poveste nu ar fi fost spusă.

1
Piatra

1991

Atât să fie ceasul, *ma chère*? Voi întârzia. Pentru prima dată-n viață nu știu cum să mă port și ce am de făcut. Nu, nu-i vremea de vină – New Yorkul e anost în noiembrie, chiar și-n cele mai bune zile. Nici colecțiile din iarna asta, atât de geometrice și terne. E vorba că pur și simplu nu știu care ar fi ținuta potrivită. De ce pari surprinsă, *ma chère*? Oi fi știind cum să mă îmbrac pentru o cină la Casa Albă, pentru o prezentare de modă sau pentru o ședință de consiliu administrativ, dar evenimentele acestea sunt o glumă pe lângă ceea ce am de făcut astă-seară.

Te rog, nu pleca, *ma chère*. Mă liniștești, iar întâlnirea aceasta te va afecta și pe tine. Ne-ar putea schimba viețile. Înainte însă, trebuie să pun în ordine câteva lucruri. Lasă, te rog, hârtiile alea! Sunt testamentul meu – tocmai îl verificam. Am doar șaiszeci și trei de ani – nu e ca și cum mi-am propus să mor în următorii cinci ani! – dar, așa cum bine mă cunoști, îmi place să fiu pregătită. Cum ți-am spus, întâlnirea aceasta este importantă.

Cunoști istoria acestei case, nu-i așa? Baia e singurul loc pe care nu l-am schimbat atunci când am reorganizat spațiul. Nu am cunoscut vreun om de afaceri care să nu fie chivernisit. Cheltuielile frivole nu le stau în fire celor care și-au câștigat averea prin muncă. Toate alegerile pe care le-am făcut țin cont de stil, desigur, dar, mai mult decât atât, de înțelegerea structurii, a materialelor și a funcționalității. Primul lucru pe care îl alegi atunci când crezi o rochie, proiectezi o încăpere, sau orice obiect, este de fapt materialul. Orice ai face, adevăratul talent

constă în a înțelege mai întâi țesătura și materialele, în cunoașterea avantajelor și dezavantajelor acestora. Alegerile pe care le-am făcut pentru baia de aici sunt cele care dau naștere atmosferei.

Știi ce este asta? Toată baia e îmbrăcată în marmură. Italiească, desigur, nu doar pentru că de acolo mă trag, ci și pentru că marmura indiană este atât de poroasă, imposibil de șlefuit impecabil, încât, în ciuda frumuseții ei fără de pereche, nu este deloc practică într-o baie. Un concept bun știe să dea naștere frumuseții din cele mai potrivite materiale pentru ceea ce vrei să obții. Marmura aceasta este deopotrivă impermeabilă și frumoasă; observă toate apele sale roz, roșii, gri și albe, care trec din unele în altele, ai zice c-o însuflețesc! Dar cu câte eforturi am făcut rost de această Arabesco Orobico Rosso în cea mai palidă nuanță de roz! Nici nu mai știu câte plăci am văzut și prin câte depozite am umblat, ca să găsesc una în nuanțe atât de discrete. Apoi, după o vreme, nimic nu m-a putut convinge să risc s-o stric, ducând-o la etaj – așa că am rămas cu toții în apartamentul acesta. Baia de sus e diferită; acolo am construit ceva impunător și discret. Întregul concept voia să arate că domnul James Mitchell nu e un proaspăt îmbogățit, strident și înzorzonat, ci mai degrabă un om de calitate. Nici nu se punea problema să folosim marmură de Carrara. Tot albul acela într-o singură încăpere? Ar fi fost ca și cum ai cumpăra haute couture pentru etichetă, nu pentru concept, croială și material. E ceva ce-ar face oamenii cu bani, dar lipsiți de gust.

Bat câmpii. Toată agitația asta îmi dă o stare de greață. Gata, gata! Ce spuneam? A, da, îmi amintesc: Breccia Oniciata – asta am ales pentru baia de sus. O marmură bej, lucioasă, cu pete și ape de alb, roz și liliachiu. Exact așa cum trebuie să alegi tipul potrivit de piatră pentru pardoseală și materialul potrivit pentru o rochie, la fel e nevoie să te decizi și în privința ținutei adecvate pentru o întâlnire. În cazul unei întâlniri de afaceri, trebuie să ții cont de ce vreau să obțin, de cât de mult îmi doresc să seduc. Dacă ceea ce vreau să comunic de cum intru pe ușă este profesionalism și putere, o să port Dior sau Yves Saint-Laurent. Ca să copleșesc cu spiritul creativ, iscusința și reușitele mele de designer, atunci aleg să port ceva din propriile creații Dumarais. Pentru a

seduce, pentru a-i face pe ceilalți să se simtă în largul lor cu feminitatea mea și apoi să-i surprind cu talentul de femeie de afaceri, atunci aș combina câteva piese Chanel. Pot obține oricare dintre efectele acestea în tot atâta timp cât îmi ia să traversez încăperea, din clipa în care intru pe ușă. Dar nu și în seara asta.

Ma chère, dar este de-a dreptul ridicol! M-ai văzut vreodată să ezit când vine vorba despre ce anume să port? Niciodată nu am crezut că am o garderobă excesivă. Problema este că sunt prea speriată și disperată – trebuie să las o impresie bună, însă nu știu de unde să încep. De obicei, *ma chère*, încep cu materialul – întotdeauna cu materialul. Asta am învățat de când am scos primul tipar. Aceași croială, dar folosind stofă de lână, mătase sau bumbac, sau același material tăiat pe bie ori în lungul țesăturii oferă de fiecare dată un cu totul alt obiect vestimentar. Materialul are un efect subliminal. Bumbac înseamnă vară, vara înseamnă relaxare. Inul îi seamănă, dar este mai rafinat – ai nevoie de încredere de sine ca să ignori șifonarea. Lâna sugerează iarna – confortul, bariera împotriva frigului. Mătasea este potrivită în toate anotimpurile și vorbește întotdeauna despre opulență și lux. Cât despre nailon și poliester, ei bine, nailonul își are rolul lui în obiecte de lenjerie și acolo ar trebui să rămână, ascuns.

Am plecat din casa copilăriei – o casă în care, apropo, nu exista duș și ne îmbăiam o dată pe săptămână, duminica, înainte de mersul la biserică – doar cu o valiză terfelită în care aveam două rânduri de haine și niscaiva chiloți. Și, cu muncă multă și grea, am creat toate astea. Așa că, în fiecare zi, fără excepție, intru în baie și mă întreb: Cum trebuie să arăt astăzi? Cu cine mă întâlnesc? Ce anume trebuie să obțin? Înainte să mă îmbrac, mă ocup de machiaj și de păr, apoi, după ce mi-am desăvârșit aspectul, sunt gata să ies în lume și să ofer un spectacol demn de toate înzestrările mele. Nimic nu e la voia întâmplării. Aș fi fost o *girl guide*¹ impecabilă.

1. *Girl Guides* sau *Girl Scouts* (engl.) – mișcare globală a femeilor și fetelor, care a început în 1909, când fetele au cerut să fie primite în rândurile Cercetașilor, pe atunci o mișcare destinată exclusiv băieților și bărbaților.

Sunt norocoasă – aspectul meu natural combinat cu lecțiile de mișcare și postură de la Dior mă face să arăt bine în aproape orice. Chiar așa e – până și în jeansi și cu un tricou arăt elegantă. Dacă ai stil, îl ai indiferent de ceea ce porți. Dar în seara asta? Nu știi ce anume ar fi potrivit, ce ar funcționa. Pur și simplu nu știi.

Trebuie să îți spun o poveste. O poveste foarte lungă. Povestea mea. Abia după aceea voi ști cu ce să mă îmbrac, cum să mă pregătesc. Iar tu mă poți ajuta.

Totul, desigur, a început cu mama; totul începe de la părinții pe care îi ai. Mi-a luat multă vreme să pricep că oamenii înțeleg mai întotdeauna pe dos, oricât de bine intenționați ar fi și, deseori, tocmai consecințele deloc intenționate ale acțiunilor acestora sunt cele care își lasă cel mai puternic amprenta asupra unui copil.

Nu este o exagerare: în copilărie, chiar trăiam pe sponci. În anii 1930, Italia era o țară săracă și sus, în Alpi, oamenii aveau puțini bani. Mulți erau fermieri care trăiau de pe-o zi pe alta. Vacanțele la schi sau drumețiile montane au venit mult mai târziu. În Bressen, orașul cât de cât mai comercial din valea principală care ducea la Merano și Bozen, cele mai mari așezări din Tirolul de Sud, nu era nici măcar un magazin de jucării. Găseai niște jucării în partea din spate a magazinului de haine. Sus, în Oberfals, singurele jucării pe care le-am avut au fost unele de lemn, pe care fermierii le ciopleau în nopțile lungi de iarnă.

Când am împlinit opt ani, mama mi-a dat de Crăciun o păpușă de lemn, pictată. N-avea haine, însă în imaginația mea de copil mi se părea minunată. Tot timpul mă jucam cu ea. Am botezat-o Elisabeta, după micuța prințesă Elisabeta¹, al cărei tată tocmai devenise rege. Știam deja să cos și să împletesc. Învățam asta destul de devreme – nu de plăcere, ci pentru că era ceva

1. Prințesă britanică între 1926 și 1952, Elisabeta II a fost încoronată regină a Marii Britanii și Irlandei de Nord în 1952 și a domnit până în 2022. Încoronarea tatălui ei, George VI, a avut loc în 1937.

practic, necesar. Adunam așadar resturi de ștergere, de cârpe de vase sau bucăți de material, iar, în serile când mama nu avea nevoie de mine la Gasthaus, cosând lăbărțat, îi făceam garderoba păpușii mele prințesă. E greu să-ți închipui acum cum a arătat prima mea incursiune în creația vestimentară, dar atunci eram mulțumită de cârpeala pe care-o realizam. I-am făcut o rochie cu plastron de dantelă, pe care o luasem de la un ștergar vechi. I-am cusut pantalonăși de bumbac alb și o vestă. Șosetele le-am împletit, dar nu stăteau cum trebuie, la fel și un cardigan. Când veștile despre încoronarea tatălui prințesei au fost relatate în *Dolomitten*, ziarul regional, am tăiat eșarfa albastru regal cu mici flori galbene, care făcea parte din costumul meu tirolez, și din ea i-am făcut o robă lungă, cu trenă, pentru ceremonie.

La început o țineam acasă, însă treptat am început s-o iau după mine, mai întâi la biserică, apoi în tașcă, la școală. Abia încăpea – vârfurile picioarelor îi ieșeau într-o parte –, dar am simțit că o viitoare regină are și ea nevoie de educație. La o săptămână după încoronarea din mai a regelui Angliei, îi arătam prietenei mele Ingrid Stimpfl cum a pășit ceremonios prințesa Elisabeta în urma tatălui ei. Ne întrebam dacă am avea cum să-i bordăm tivul cu o fășie de blană – cu o săptămână înainte, tatăl lui Ingrid adusese acasă un iepure, să-l facă tocană, și ea s-a gândit că blana acestuia ar putea fi un bun înlocuitor herminei. Ingrid vorbea în vreme ce eu netezeam trena în spatele prințesei, apoi a tăcut în mijlocul propoziției și m-am întors când ea a privit peste umărul meu, cu chipul lipsit de expresie.

Rudi Ramoser se strecurase în spatele meu. Deși avea doar treisprezece ani, era înalt, bine făcut, cu mușchi de om care lucrează pământul. Era frumos, blond cu ochi albaștri, iar fudulia lui înnăscută sporea pentru că tatăl său era cel mai bogat om din oraș și era cumnatul primarului, *Herr Gruber*.

— *Du, Gitsch!*¹ a strigat Rudi la mine. Cu ce te joci?

A făcut un pas mai aproape, rânjind.

— Cu păpușa mea, i-am răspuns, privind în sus spre el, fără să mă clintesc.

1. „Tu, fată!” (germ.)

Eram obișnuită cu cei care se luau de mine.

— Aia e o păpușă? a râs disprețuitor și s-a uitat în jur să vadă dacă se uită cineva. Aia-i o bucată de lemn, în cel mai bun caz.

Era mai mare ca mine; nu voia păpușa, doar să se ia la harță cu mine. Văzusem căutătura aceea la tata când se îmbăta. Învățasem să mă feresc.

— E a mea, am spus, făcând până la urmă un pas în spate. Nu mi-e teamă, ești doar un *Raudi*¹.

— E prințesa Elisabeta.

Ingrid Stimpff era o dulceață de fată, dar nu prea isteță.

— Prințesa Elisabeta, a spus el, aplecându-se s-o înșface, dar am ținut-o strâns la piept. Lasă-mă să văd! a mormăit înfundat, apucându-mi degetele unul câte unul, descleștându-le și aproape strivindu-mi-le în strânsoarea lui.

După ce mi-a luat-o din mâni, s-a răsucit pe călcăie și s-a îndepărtat.

— Dacă o vrei înapoi, o să îți spun mâine ce aștept la schimb.

Ingrid a început să scâncească. Măinile mele erau brăzdate cu alb și roșu de la forța cu care mi-o smulsese pe Elisabeta. Mi-am mușcat limba. Nu avem de gând să-l las să mă facă să plâng.

Părinții mei nu și-au petrecut prea mult timp cu noi. Mama se ocupa de Gasthaus Falsspitze, singura cârciumă cu birt din Oberfals. Trudea din greu (o însușire bună, pe care mi-a transmis-o și mie). Pe cât era ea de îngăduitoare, pe-atât era tata de destrăbălat. Când se deschidea cârciuma, mama era ocupată, însă puteam s-o întrerupem, deși cu toții știam că, atunci când gătea, ar fi fost preferabil să nu. Ai fi zis că se pierde în ritualul și rutina tăiatului, blanșatului și amestecatului. Îmi plăcea să-i privesc mișcărilor acelea care aveau în ele un ritm de meditație.

Făcea *knödel*² în după-amiaza aceea când eu, abia respirând și năucă, am dat buzna în bucătărie. Toată pâinea uscată de

1. „Scandalagiu“ (germ.).

2. „Găluști“ (germ.).

cu o zi înainte trona grămadă în fața mamei, iar mâna ei ghida cuțitul de parcă acesta ar fi înotat, mărunțind pâinea pentru găluști. Mai că puteai ști ce oră este după etapa de gătit în care se afla. Probabil că abia trecuse de trei după-amiaza.

— Mamă! am spus cu o voce nesigură, care căuta să-și facă drum până la ea.

Îmi amintesc că eram ca prinsă în capcană între nervozitatea cauzată de pierderea păpușii și teama de a o întrerupe.

Lama pe care o mânuia a pendulat sus-jos, hârști!

— Mamă! am strigat mai tare.

Și-a ridicat privirea. Cuțitul a continuat să mărunțească pâinea uscată.

— Am treabă.

Lacrimile mi-au țâșnit din ochi.

— Rudi Ramoser a furat-o pe prințesa Elisabeta.

— Cine? a întrebat ea după o pauză lungă.

— Păpușa mea. Cea pe care mi-ai dat-o de Crăciun.

A lăsat jos cuțitul și s-a uitat la mine.

— Așa, și? Ia-o înapoi!

— Dar, mamă, are treisprezece ani. E mai mare ca mine!

— Rosa, e doar o păpușă. N-am timp pentru așa ceva.

A ridicat din nou cuțitul.

În ziua următoare, când ieșeam de la școală, Rudi Ramoser mă aștepta. Vorbea cu alți băieți, sprijinit de zidul de peste drum, dar s-a îndepărtat de ei când am ieșit.

— Îți vrei păpușa înapoi, *Gitsch*?

Ochii lui mari și albaștri păreau inocenți, dar vocea îi era provocatoare.

— Da, i-am răspuns, decisă să-mi ascund frica.

— Ne întâlnim la pod, la ora trei.

Gasthausul era în centrul satului, iar drumul spre Unterfals și St. Martin pornea din piațeta centrală și traversa râul Fals la ieșirea din localitate. Străzile erau goale după ce se termina școala; copiii primeau tot soiul de însărcinări și comisioane, în vreme ce mamele pregăteau cina, iar bărbații erau încă la muncă. Îi

cunoșteam pe toți locuitorii din casele pe lângă care treceam. M-am uitat la fresca reprezentându-l pe St. Georg de pe casa familiei Kofler. Erau foarte mândri de ea. Ar fi trebuit s-o rog pe Ingrid sau pe sora mea, Christl, să mă însoțească. Deși eram înfolfolită bine, cu căciulă, mănuși, fular și jacheta tricotată, tot tremuram.

Am auzit zarva pe care o făceau Rudi și prietenii lui încă înainte să ajung la pod. Erau jos, pe malul râului plin sloiuri de gheață care începuseră să se topească. Aruncau cu pietre în apă. M-am oprit și m-am uitat la cărarea noroioasă care ducea în jos, spre ei. Elisabeta nu era nici în mâinile lui, nici pe jos.

— Unde e păpușa mea? am întrebat, temătoare.

— Aici!

A arătat în sus. O spânzurase pe prințesa Elisabeta de un copac ale cărui ramuri se plecau peste râu.

— Nu ajung acolo, am spus, încercând să-mi rețin lacrimile.

— O iau eu pentru tine, a răspuns el.

L-am fixat cu privirea. Nu s-a clintit. Apa care se rostogolea cu putere peste pietre ridica o pulbere fină în lumina slabă a soarelui de primăvară. Mi-am țuguia buzele: cei agresivi nu îi respectă pe cei slabi de înger; aveam de gând să rămân fermă.

— Dar mai întâi trebuie să faci ceva pentru mine.

Ceialți băieți se opriseră din aruncat pietre și se adunaseră în jurul lui, precum o turmă de oi. Am coborât încet poteca. Alunecam. El era cu un cap mai înalt decât ceialți băieți, iar eu, mai mică decât toți.

— O vreau înapoi, am spus eu poruncitor.

— Trebuie s-o câștigi, a zis el, iar fața i s-a strâns răutăciosă într-un început de zâmbet.

Pe pajiștea de dincolo de coroanele copacilor se vedeau urme de zăpadă. Eram singuri și feriți de alte priviri.

M-am uitat la el, întrebându-mă ce îmi va cere. Nu aveam mare lucru, și cu siguranță nimic din ce ar putea dori un băiat. Eram convinsă că nu citea, că nu cărțile mi le va cere.

— Cum? am întrebat după câteva secunde.

— Păi... și zâmbind spre prietenii lui a continuat: Ridică-ți fusta!